

Droner - muligheter og begrensninger

Taler

Anne-Grete Strøm-Erichsen

Dato

7 februar 2013

Sted

Trondheim

Omstendigheter

Luftmaktseminaret

1 Kjære alle sammen,

Tusen takk for invitasjonen til å komme hit i dag. Det er en stor glede å være tilbake her ved Luftkrigsskolen. Som alltid med mange interesserte og dedikerte deltakere.

10

Det var det også sist gang jeg var her. For ganske nøyaktig fire år siden sto jeg på denne talerstolen. «Luftmakt og teknologi - realisme eller overmot?», var temaet for konferansen det året.

15

Den gang snakket jeg om hvordan politikk og teknologi påvirkes av hverandre. At teknologisk kunnskap og innovasjon er en ressurs i politikken. Og at teknologien på sitt beste kan angi rammer eller tegne yttergrense som politiske beslutningstakere kan forholde seg til.

20

Det er ikke mindre aktuelt i dag. Realisme eller overmot hører også med når vi snakker om droner. Vi må se etter mulighetene, og vi må forstå begrensingene.

For meg handler politikk om verdier og om å ta ulike hensyn. Politikk krever at vi ser ulike deler og sektorer i samfunnet i sammenheng. Det var kanskje enklere for forsvarsplanleggerne i 1814 den gangen forsvarsbudsjettet var nesten 50 % av statens samlede utgifter.

25

Politikk i dag handler om å tenke strategisk og kunne prioritere. Ikke alt kan prioriteres opp samtidig. Noe må også prioriteres ned. Her kan teknologien gi oss gode råd.

Det gjelder å sikre løsninger som gir oss et balansert og fremtidsrettet forsvar.

30 Løsninger som står seg i tid, slik valget av våre F-16 fly gjorde det.

Derfor er politikkenes vesen også det å tørre å ta noen avgjørende valg. Valget av F-35 som vårt neste generasjonskampfly er et slikt valg. Og det er et valg hvor ny og fremtidsrettet teknologi og politikk finner hverandre. Et valg til beste for vår

35 fremtidige sikkerhets- og forsvarspolitik.

Det er godt å komme hit i dag og kunne si at nå er vi akkurat der vi skal være. En plan for anskaffelsen er lagt og vi har besluttet ny basestruktur. Ørland skal om få år huse vår nye kampflybase. I dag bygges det et lokalsamfunn med mange

40 nye arbeidsplasser og fastboende. Det er bra for Forsvaret, for Trøndelag og for Norge.

Så er det slik at dette ikke fratar oss fra å forstå og analysere utviklingen rundt oss. Vi kan heller aldri tillate oss å stille oss likegyldig til at nye teknologiske

45 løsninger vinner terreng. I vår bransje er dette en selvfølge. Et teknologisk forsprang er blant de tingene som gjør oss i stand til å bygge en terskel mot ytre press og risiko. Her hjelper det ikke å være nest best.

Derfor er det flott å konstatere at Luftforsvaret fortsetter å rette sitt blikk

50 framover. Droner eller ulike typer UAVer har vært med oss lenge. Utviklingen rundt oss i dag er likevel mer dynamisk enn på lenge. Det skaper nye muligheter. Og det skaper noen utfordringer eller dilemmaer.

Jeg ønsker i dag å dele noen perspektiver på droner og fremtidige trender. Jeg vil

55 snakke om hvordan droner kan tjene våre fremtidige sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser.

Ny teknologi kan ved første øyekast virke saliggjørende. Den synliggjør menneskenes skaperkraft. Den gir vår økonomi ben å stå på. Den erstatter

60 løsninger som kan gjøre våre liv bedre. Og den gir oss et bedre forsvar.

Så vet vi også at historien er full av eksempler på at viktige oppfinnelser fikk andre utfall enn det som var tiltenkt.

65 Internett og GPS er begge eksempler på ny og viktig teknologi som har sin opprinnelse i det amerikanske forsvar. I dag er det allemannseie i vår globale

landsby og med omfattende ringvirkninger innenfor kommunikasjon og handel. Det var samtidig trolig et fåtall som forutså at dette en dag kom til å
70 utgjøre en reell trussel i cyberspace.

«Teknologiens fremskritt har bare gitt oss bedre muligheter til tilbakeskritt», er det hevdet. Ja, forfatteren Aldous Huxley har muligens rett. Historien om militærteknologien er dessverre også dette. Derfor trenger vi grundige
75 diskusjoner.

Bruk av væpnede droner til militære angrep reiser etter mitt syn en rekke krevende problemstillinger. Vi må forstå og analysere hvilken innvirkning dette har på krigføringen. Det er denne regjeringen svært opptatt av. Derfor er jeg
80 glad for at FN har tatt et særlig initiativ på dette området. Og det er også positivt at slike spørsmål er satt på dagsorden gjennom Luftmaktseminaret.

Dronene er strengt tatt ikke problemet. Det er beslutningstakerne som velger å anvende våpenbærende droner som møter jussen og etikken i døren. Kan
85 avstanden senke terskel for bruk av militær makt? Kan det bli mer fristende å bruke militær makt utenfor de klare rettsregler humanitærretten setter for slik maktbruk? Det er slike spørsmål vi må stille oss selv.

Jeg har vært veldig tydelig på at som ved all annen militær maktbruk, gjelder
90 også her folkeretten. Alle har plikt til å sikre at militære angrep kun rettes mot lovlige militære mål og at sivile ikke skal utsettes for uforholdsmessig stor fare.

Vi har derfor ved flere anledninger uttrykt bekymring over deler av den dronebruken som gjennomføres i dagens konflikter. Dette har vi gjort både i
95 internasjonale fora og bilateralt med USA. Og det kan jeg love vi vil fortsette med.

Vi skal likevel ikke gå med ryggen inn i framtiden. Jeg tror det derfor er riktig å legge følgende til grunn:
100

For det første må vi slå fast at droner er en del av fremtidig krigføring. Og derfor er det kommet for å bli også i det norske Forsvaret.

For det andre at droner på kort og mellomlang sikt primært vil utgjøre et viktig
105 supplement til eksisterende plattformer.

Og for det tredje må vi være åpne for at denne teknologien på enda lenger sikt innen avgrensede områder, kan komme til å erstatte noen av dagens
110 strukturelementer. Vi skal derfor følge utviklingen nøye.

Vi vurderer løpende bruken av droner i det norske Forsvaret. Innenfor ulike tidshorisonter og opp mot ulike behov. Når eksisterende kapasiteter nærmer seg slutten av sin levetid, vil også droner kunne bli vurdert som alternativ. Ja, særlig
115 dersom teknologien til å utføre oppgavene er minst like tilgjengelig. Vi har flere pågående aktiviteter som ser nettopp på dette.

Det viktige er at de enkelte materiellanskaffelsene er en del av den helhetlige strukturutviklingen for Forsvaret. De må baseres på de utfordringene vi står
120 overfor og er ment å skulle løse. Det gjelder all ny teknologi.

Vi har til nå ikke sett noe som tilsier at droneteknologien vil revolusjonere militær strategi og tenkning. Dette er så langt ikke det paradigmeskiftet som stigbøylen var for krigeren til hest. Derimot er det veldig opplagt at droner i
125 økende grad vil være med og forme strategi, operasjoner og taktikk.

Økningen vi har sett internasjonalt bekrefter denne trenden. Og den forteller oss at de aller fleste NATO-land baserer seg på den samme teknologien og samme typen mindre droner som vi gjør. De vil sannsynligvis fortsette å gjøre
130 det i lang tid fremover. Vi er derfor godt på linje med utviklingen i andre land.

Selv USA som er i front, har tilkjennegitt tilsvarende synspunkter. Både når det gjelder overvåking og våpenbærende droner, er dette å anse som nisjekapasiteter. Heller ikke her erstatter droner nåværende teknologi. Det er riktig at USA satser
135 stort på droner både utvikling, anskaffelse og utdanning. Planene for kampflyanskaffelsen ligger likevel fast. Intensjonen er fortsatt 2443 F-35 kampfly.

Vi skal også huske på at selv ikke den gamle arbeidshesten U 2, blir satt til side på grunn av nye avanserte overvåkingsdroner. I hvert fall ikke med det første. Ja, flyene som ble satt i produksjon da Eisenhower var president, fortsetter å gjøre
140 jobben sin den dag i dag. Med droner som et viktig supplement.

Uttalelsene fra USAs nye utenriksminister John Kerry er interessante, men ikke

oppsiktsvekkende. USAs utenrikspolitikk defineres ikke av oversjøiske deployeringer og droner, slo han nylig fast.

150 I følge Kerry handler amerikansk utenrikspolitikk vel så mye om mat- og energisikkerhet, humanitær bistand og utviklingsstøtte. Kerry bekrefter dermed den dreiningen vi har sett den senere tid. Det er et USA som søker orden i eget hus og egne budsjetter.

155 Krig og konflikt har alltid fremskyndet teknologiske fremskritt. Slik har det også vært etter nine-eleven. Anvendelsen og utviklingen av ulike typer droner har de siste årene skjedd med utgangspunkt i dette konfliktbildet. For mange allierte har de siste ti årene handlet om å bekjempe en motstander som har vært teknologisk underlegen.

160 Stilt overfor en ny geopolitisk virkelighet, kan dette komme til å endre seg. Utviklingen internasjonalt er godt kjent. Et USA som i økende grad dreier sin sikkerhetspolitiske tyngde mot Asia og Stillehavet. En større vekt på havenes og luftens domener, og en høyere terskel mot å gå inn i store landtunge operasjoner.

165 Økende stormaktrivalisering kan dessuten bidra til en retur til klassiske militære utfordringer. Dette kan også omfatte konflikter mellom moderne og avanserte stater. Vår tenkning må derfor rettes mot hva som kommer etter Afghanistan. Vi må legge til grunn en motstander som er teknologisk jevnbyrdig.

170 I et slikt perspektiv ser vi derfor ikke droner som et reelt alternativ til moderne kampfly fram mot 2050. Vi er ikke alene om å tenke slik. Også andre avanserte land fornyer kampflyparken nå.

175 Droner er samtidig en del av et fremtidig forsvar. Det gjelder også for oss. Igjen ser vi hvordan operasjonene i Afghanistan har gjort denne teknologien relevant og nyttig. Hærens taktiske droner har gitt våre styrker et bedre oversiktsbilde i et krevende terreng. Slik har de sørget for økt sikkerhet for våre soldater og sivilbefolkningen.

180 Gjennom AGS-samarbeidet i NATO tar vi utviklingen et betydelig steg videre. Gjennom disse langtrekkende overvåkingsdronene vil vi dekke helt andre behov. Jeg vil si det enda tydeligere: Vi tar et seg i retning de behov vi ventelig vil ha

185 post-Afghanistan knyttet til overvåking av eget territorium.

Det er ingen hemmelighet at vi ser dette som en viktig del av arbeidet med å gjøre NATO mer synlig og relevant her hjemme. Vi trenger en økt kapasitet til å følge med i NATOs nærområder.

190

AGS er ikke alene et svar på dette, men det kan bli et viktig bidrag. Vi oppnår en kapasitet som ikke bare dekker militære overvåkingsbehov. Den kan også bidra til overvåking av store havområder, transportveier, olje-/gassinstallasjoner og miljøovervåking.

195

En annen ting er viktig: I en tid der mange lands forsvarsbudsjetter synker, er det god forsvarspolitikkk å kjøpe inn kapasiteter vi har i fellesskap. Det viser at alliansen evner å tenke sammen om å få mest mulig forsvar ut av hver krone.

200

Dette er altså overvåkningsdroner vi deler med andre. Som AWACS vil det være en plattform som kun er her av og til. Derfor er det våre nasjonale kapasiteter som fortsatt vil stå for den daglige informasjonsinnhenting.

205

Jeg tror samtidig etableringen av AGS kan lære oss mye. Den kan fortelle oss en god del om de teknologiske mulighetene. Og det kan vise oss begrensningene som finnes. Albert Einstein sa det slik «Bare når vi aksepterer våre grenser, kan vi gå ut over dem».

210

I våre nordområder skjer det fundamentale endringer. Vi ser en iskappe som krymper. Og vi ser en ny geografi oppstå. Grenser for hva som er mulig flyttes. Vår politikk må følge etter.

215

Denne regjeringen har derfor vært tydelig på at det er i nordområdene våre langsiktige strategiske interesser hviler. Det er også primært mot utviklingen her, at vi må vurdere fremtidige kapasitetsbehov innen norsk luftmakt.

220

Utviklingen av Forsvaret har vært en viktig del av nordområdesatsingen. Vi har lagt grunnlaget for et solid og forutsigbart militært nærvær. Og vi utvikler et forsvar med evne til å ivareta våre suverene rettigheter og internasjonale forpliktelser.

Den politiske dagsorden i nord preges av endringer i klima, ressurser og ny

225 teknologi. Endringene er omfattende. Vi ser en tiltakende issmelting. I sommermånedene er isen i Arktis i dag på det laveste nivået på over 2000 år.

Samtidig anslås det at mer enn 20 prosent av jordens olje og gassreserver befinner seg i de arktiske områdene. Petroleumsvirksomheten vil ventelig trekke seg ytterligere nordover.

230

Issmeltingen i nord bringer oss dessuten nærmere Asia og økonomiske stormakter som Kina og Japan. Det betyr mye for oss og det betyr mye for våre asiatiske handelspartnere.

235 Klimaendringene, nye sjøruter, energiknapphet globalt og teknologiutvikling, gjør at interessen for nordområdene er sterkt økende. Vi står overfor et sårbart område med mange kryssende interesser og hensyn. Med betydelige norske eierinteresser.

240 Vi tror ikke det går mot rivalisering og konflikt. Nordområdene står på trygg folkerettslig grunn. Havretten står sterkt fordi samtlige land rundt Arktis respekterer denne.

245 Det gjør likevel ansvarlig forvaltning og internasjonalt samarbeid påkrevd. Økt aktivitet i Arktis berører oss, som polarstat og med egne interesser i regionen. Og det berører ikke minst Forsvaret.

250 Behovet for god og tidsmessig overvåkning og etterretning, blir ikke mindre viktig. Vi må følge utviklingen nøye. Den økte aktiviteten vil kreve en høy oppløsning og detaljgrad på informasjonen.

Vi må vite hva som foregår og vi må være i stand til håndtere oppdukkende situasjoner. Det handler om å sikre et best mulig nasjonalt beslutningsgrunnlag.

255 Luftmakt med sine fortrinn i høyde, hastighet og rekkevidde, vil bli stadig viktigere. På sikt kan også overvåkingsdroner få en viktig rolle. Vi skal se etter mulighetene og fordelene dette gir.

260 Utholdenhet er opplagt en slik fordel. Her er det ingen plattformer i dag som når opp. En annen er at førerløse droner ikke må ta de samme hensyn som bemannede fartøy. De kan operere i krevende atmosfæriske forhold vi ikke kan

i dag. Det gir dessuten mulighet til å dekke langt større områder.

265 Samtidig ser jeg flere begrensninger. Alle land som opererer langs våre breddegrader, vet at kommer du langt nok nord er satellittkommunikasjon spesielt krevende. Dette vil påvirke dronenes rekkevidde. Fortrinnet i å operere over store områder, faller dermed bort eller blir kraftig redusert.

270 Det har allerede Canada erfart i forsøk de har gjennomført med større droner. Styring av dronene via satellitt var utfordrende når man kom nord for polarsirkelen.

Jeg tror den økte aktiviteten i Arktis på sikt vil kreve bedre løsninger for
275 satellittkommunikasjon. Dette vet vi er teknologisk utfordrende. Og det har ikke minst en betydelig kostnadsside.

En kostnadsside har også droner. Kostnadene for å utvikle og drifte de virkelig store dronene er formidable. Alle vet vi at forsvarsmateriell er dyrt. Det er dyrt å
280 anskaffe, og høyteknologisk materiell er også stadig dyrere å drifte og vedlikeholde. En sunn og bærekraftig forsvarsøkonomi krever derfor nøye avveininger.

Vi skal heller ikke glemme personellsiden. Ja, vi må ikke forledes til å tro at
285 førerløse plattformer, drastisk reduserer behovet for personell. Tvert om. Droner krever fortsatt operatører. Mange funksjoner skal fylles. Vi skal huske på de enorme mengder data store droner samler inn. Disse dataene må behandles - av maskiner og av mennesker. Vi snakker om en omfattende analysekapasitet.

290 Når USA i dag utdanner flere til å betjene droner enn kampfly, så er forklaringen ikke at droner overtar for kampfly. Det er snarere en erkjennelse av de betydelige personellressursene som kreves.

Vi har i dag et moderne forsvar med strukturelementer som kan operere
295 effektivt i nordområdene. Sammen med våre andre luftsystemer, sjø- og hærstyrker, vil kampflyene gi oss et teknologisk meget avansert forsvar. Det vil gjøre det mulig å iverksette høyteknologiske og nettverksbaserte operasjoner når det er nødvendig.

300 Droner med sine begrensninger kan i dag ikke erstatte noen av

strukturelementene i et slikt forsvar. De plattformene vi har i dag vil dekke våre behov i langt tid framover, men droner kan bli et stadig viktigere supplement.

305 Mine damer og herrer,

Det sies at alt for mye stabilitet forhindrer fremskritt. I en verden preget av store omveltninger og utfordringer har vi ikke noe valg. Nye utfordringer må møtes med nye og bedre verktøy.

310

Den fremtidige utviklingen i våre nordområder er viktig for Norge og den er viktig for Forsvaret. Derfor utvikler vi et forsvar med en effektiv og troverdig kapasitet for tilstedeværelse, suverenitetshåndhevelse og overvåkning. Og derfor har vi valgt å utvikle et balansert forsvar med et bredt spekter av kapasiteter.

315

For noen av Forsvarets systemer er vi avhengige av å anskaffe det ypperste av teknologi for å være relevante. På andre områder er det nok slik at vi må søke etter det som er godt nok.

320

For våre nordområder er kun det beste godt nok. I dag har vi de beste plattformene. Med de nye kampflyene på plass, sikrer vi et forsvar for kommende generasjoner.

325

Samtidig skal vi hele tiden vurderer nye løsninger og ny teknologi. Og vi skal utnytte teknologien optimalt og på en kosteffektiv måte. Det er det god forsvarsplanlegging handler om.

Takk for oppmerksomheten.

330

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Forsvar, Forsvarspolitik, Innlegg, Klima, Luftkrig, Militæret

335

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/droner-muligheter-og-begrensninger>